

HRANICE EVROPY

JAKOU

CENU

MÁ

ZÁPADNÍ

BLAHOBYT?

DOKUMENTÁRNÍ FILM APOLENY RYCHLÍKOVÉ

SYNOPSIS

Úspěšná novinářka Saša opouští svou rodinu a společně s miliony dalších východoevropských pracovníků se stává levnou pracovní silou v Západní Evropě. V Německu na farmě, v irském hotelu nebo jako pečovatelka ve Francii. Všude tam zakouší na vlastní kůži osudy těch, jejichž práci na každodenní bázi potřebujeme a vytěžujeme. Jaká je však reálná cena, kterou Evropa platí za špatně nastavenou pracovní migraci? Jaké jsou osudy a motivace těch, kteří ji vykonávají? A proč od jejich mizerných pracovních i mzdových podmínek většinou jen odvracíme zrak?

HRANICE EVROPY

celovečerní dokumentární film | ČR 2024 | 98 min.

režie: Apolena Rychlíková

Autorka a režisérka: Apolena Rychlíková

Kamera: Jan Šípek

Druhá kamera: Petr Racek

Zvuk: Martin Kuhn

Střih: Kateřina Krutská Vrbová

Dramaturgie: Klára Tasovská, Ivana Pauerová (ČT)

Hudba: Jonatan Pastirčák

Producenti: Tereza Horská, Vít Klusák & Filip Remunda
(Hypermarket Film)

Koproducenti: Česká televize – TPS Aleny Müllerové (Česká republika),
Kolam Productions (Francie),
ARTE G.E.I.E. (Francie),
Kerekes Film (Slovensko)

Světová premiéra: 14. března (CPH:DOX 2024)

Distribuční premiéra: 4. dubna 2024

Kontakt pro novináře: Adam Hříbal, hribaladam@gmail.com, +420 721 980 077

PRESS FOTO PODKLADY

REŽIJNÍ POZNÁMKA

Víc než dva roky jsem pozorovala Sašu Uhlovou, blízkou kamarádku, matku, přítelkyni, dceru a manželku, jak se s empatií a obrovským nasazením a citlivostí vrhá vstříc zkušenosti migrantů. Jak na sebe bere břemeno přistěhovalectví, shánění práce přes vyděračské agentury, jak dokonale umí splynout s okolím a přirozeně se stát jednou z mnoha milionů východoevropských dělníků, kteří hledají své štěstí na Západě Evropy.

Příběh Saši, zobrazený v našem filmu Hranice Evropy, v sobě obsahuje hned několik rovin. Jednak je to rovina novinářské práce a osobního nasazení, které přináší své oběti. Tam někde doma totiž Saša nenechala jen své čtyři děti a přátele, ale i těžce nemocného otce. Rozhodla se, že stejně jako pracovní migranti nemůže mít na výběr, když oni taky nemají.

Pak je tu rovina sociálních nerovností v dnešní Evropě. Zkušenosti, které Uhlová posbírala, odkrývají bolestivý rozpor mezi Východem a Západem. Mezi bohatými zeměmi a těmi chudšími. Ukazují, že postavení pracujících migrantů je jedním z těch nejvíce zranitelných. Že se Západ až moc samozřejmě spoléhá na jejich práci a když nastanou problémy, jako před lety v Británii, udělá z nich terč nenávisných politických kampaní. Jakoby to snad ani nebyli lidi se svými sny, potřebami, s vlastní důstojností.

Více než dva roky jsme točili film, který vypovídá o jedné zásadní zkušenosti: zkušenosti těch, kteří bývají neviditelní, a to přesto, že s plody jejich práce se setkáváme denně. Kdykoliv jíme ovoce nebo zeleninu z velkých evropských farem. Kdykoliv uleháme do pečlivě ustlané postele v některém z drahých hotelů. Kdykoliv necháváme své rodiče, děti nebo jiné blízké, aby se o ně starala pečovatelka, na jejíž mzdu a pracovní podmínky se bojíme zeptat. Hranice Evropy jsou odrazem světa, ve kterém žijeme, i když před ním máme tendenci neustále zavírat oči.

APOLENA RYCHLÍKOVÁ

Česká dokumentaristka, spisovatelka a novinářka. Vystudovala katedru dokumentární tvorby na FAMU, kde v současné době i vyučuje. Do roku 2023 pracovala v internetovém deníku Alarm, pravidelně přispívá do řady českých médií a je komentátorkou veřejnoprávního Českého rozhlasu Plus. Za svou novinářskou práci získala řadu ocenění a byla také jako první Češka nominována na prestižní Evropskou novinářskou cenu v kategorii názorová žurnalistika. V roce 2024 se stala spolu šéfredaktorkou mediálního projektu Page 404.

Ve své filmové tvorbě se zabývá společensky kritickými dokumenty. Její film Hranice práce získal cenu za nejlepší český dokumentární film roku 2017 na Mezinárodním festivalu dokumentárních filmů Jihlava, kde také získal cenu diváků. Získal také Cenu české filmové kritiky Mimo kino. Je také spoluautorkou několika knih.

ROZHOVOR S REŽISÉRKOU APOLENOU RYCHLÍKOVOU

Přibliž nám prosím vznik filmu. Co tě motivovalo k natočení Hranic Evropy?

V roce 2017 jsme s Hypermarket Film a Českou televizí uvedli můj celovečerní debut s názvem Hranice práce. Sledoval novinářku Sašu Uhlovou, jak na sebe bere roli pracovnice v "opomíjených" sektorech, v pracích, které jsou důležité, ale člověk se jimi neužívá. Na půl roku se stala prodavačkou v supermarketu, pradelnou v nemocnici nebo třeba dělnicí v drůbežárně. Hranice práce změnily českou debatu o pracovních a mzdových podmínkách v Česku a nám brzy došlo, že naše vlastní filmová a novinářská práce má také své hranice - v zobrazování pracujících migrace. A tak jsme se rozhodly vstoupit do této řeky ještě jednou a natočit film o lidech z Východu, kteří hledají své pracovní štěstí na Zápádě.

Změnil se nějak po dodělení filmu tvůj názor na pracovní migraci a pracovní podmínky po Evropě?

Neměla jsem moc iluzí ani předtím, takže úplně ne. Jsem ale ráda, že jsem mohla vidět pracujících migraci blíže v celé její ambivalenci.

Jde už o několikátý projekt, na kterém spolupracujete s novinářkou Sašou Uhlovou. Proč zrovna ona byla tou pravou adeptkou na hlavní postavu ve filmu?

Se Sašou se známe dlouhá léta a byla to ona, kdo mi pomohl najít si cestu k žurnalistice, kterou se teď žívím více než filmem. Když jsem promýšlela Hranice Evropy, bylo mi jasné, že příběh, který chceme obě zobrazit, musí být spojený s ní. To proto, že ona v něm nasazuje své tělo a stává se, byť dočasně, jedním z milionů lidí, kteří cestují na Západ za prací. Také mám jako filmařka ráda ucelené a sevřené tvary, kde se mohu soustředit na jednu postavu a skrze ni přinášet zprávu o světě.

Samotné natáčení muselo být produkčně i logisticky velice náročné, podle čeho jste vybírali lokace a země, kde bude Saša pracovat?

To, jaké země chceme navštívit, jsme věděly od začátku. Německo bylo jasné - je to náš soused a ekonomický partner. Tato země má celou řadu odvětví, kde je práce migrantů nepostradatelná. Také jsme věděly, že právě zde nás zajímá sezónní práce v zemědělství, které tvoří významný sektor co se migrace týká.

Druhá země byla oříšek: zajímala nás Velká Británie po Brexitu, a to i proto, jak polarizačním tématem se v této zemi migrace a populistické svalování viny na příchozí pracující stalo. Ale ukázalo se, že pro člověka bez kontaktů – jakým Saša byla – je takřka

nemožné najít si v Británii práci, musí totiž být na černo. A tak se Saša rozhodla pro Irsko, kde se stala pokojskou. Irsko je známé jako evropský daňový ráj. Najdete tam ale i početnou českou a slovenskou komunitu, která často pracuje v gastronomii a hotelnictví. Což se v hotelu, kde Saša pracovala, jen potvrdilo. Třetí a pro nás možná nejzásadnější oblast, byla péče. Péče je jemným předivem dnešního světa, nikdo se bez ní neobejdeme. Odhaduje se, že v domácí péči jen ve střední Evropě v současnosti pracuje přes milion lidí, a to jak občanů EU, tak lidí pocházejících z tzv. třetích zemí. Ve Francii Saša studovala střední školu a přišlo nám výhodné, že můžeme využít její znalost jazyka i kontakty. Že nemusí pro jednu být někde úplně ztracená, ale jen trochu.

Proč bylo nutné používat skryté kamery? Jak jste o tom se Sašou při natáčení komunikovaly? Kdo rozhodoval co a jak natáčet?

Tento typ práce se bez skrytých kamer prostě neobejde. Mou hlavní ideou ale nebylo pouze „nachytání“ zaměstnavatelů, šlo mi spíš o přiblížení a zhmotnění prostředí, kde Saša pracuje. Pro část lidí jsou světy, v nichž se pohybovala, neznámé a neumí si je představit. Skrytá kamera mě pak baví i svým formálním narušováním observačního způsobu natáčení, vytváří pnutí mezi oběma světy – vnitřním a vnějším.

Komunikaci jsme už měly zvládnutou z předchozího filmu, šlo o to, aby Saša

zachycovala běžnost svého pracovního dne a jeho repetitivnost, aby diváctvo vidělo, v jakých kulisách, prostorách, se celá ta dřina odehrává.

Co by sis přála, aby si po zhlédnutí filmu diváci a divačky odnesli z kina za pocit?

Upřímně? To já nevím. Snažila jsem se citlivou formou přiblížit, jak vypadají životy milionů lidí. Vybrala jsem si postavu, která zvládne nést vlastní těžkosti a přitom neexhibovat, popisovat, empaticky se nacítit do ostatních, přitom neztrácet nic ze své schopnosti analyzovat. Přála bych si, aby lidé, kteří uvidí náš film, dostali prostor pro zamyšlení se nad nerovnostmi, nad světem, který navzdory všemu tomu pokroku neumí být ani základně spravedliví. Přála bych si, aby v nich náš film probouzel solidaritu a empatii s těmi, kteří prostě neměli v životě moc štěstí, a nebo se jen narodili do zemí, které na tom jsou strukturálně špatně

ROZHOVOR S PRODUCENTEM FILIPEM REMUNDOU

Co bylo na roli producenta u Hranic Evropy nejsložitější?

Natáčení dokumentu, které se částečně dělo během pandemie covid-19, vyžadovalo flexibilitu a pevné dodržování bezpečnostních protokolů. Pandemie měla za následek obtíže při plánování i realizaci dokumentu. Úzká spolupráce s koprodukčními partnery (Kolam, Arte, Česká televize a Kerekesfilms) a kolegy na místě pomohla tyto překážky překonat a natáčení naplánovat. Hlavní hrdinku Sašu Uhlovou navíc silně zasáhl zármutek ze smrti jejího otce, který zemřel během její investigativní mise v zahraničí. Tento moment se tak stal součástí scénáře a zrcadlil život zahraničních dělníků se vším, co k takovému nelehkému životnímu stylu patří.

Proč je důležité zpracovávat téma pracovní migrace v dokumentárním filmu?

Západní publikum není příliš obeznámeno s tématy, jako je problematika zahraničních pracovníků, protože je před ní dosti chráněno. Pokusili jsme se proniknout za oponu Evropy, abychom odhalili její skutečnou tvář, kterou možná ani nechceme vidět. Film nás nechává přemýšlet: Jak můžeme být jednotní, když někteří z nás žijí v podmínkách, které silně připomínají hlubokou sociální nespravedlnost?

Jakou nejdůležitější zprávu podle tebe film přináší o současné Evropě?

Tento dokument jsme natočili v době, kdy se nad sjednocenou Evropou vznáší další

finanční krize. Ruská válka roztáčí spirálu inflace a miliony lidí se obávají budoucnosti. Právě v této době roste oblíbenost populistů, jejichž programem je rozbití systému a konečným cílem může být i konec EU. Pochopení toho, proč značná část našich spoluobčanů má tendenci sympatizovat s radikálními politickými postoji, je klíčové. Bez toho nedokážeme porozumět tomu, že sjednocená Evropa je v ohrožení, pokud nebude vyvinuto náležité úsilí v budování sociální rovnosti na ose Východ-Západ, Jih-Sever a především uvnitř jednotlivých členských států.

Jak pro film bylo důležité, že hlavní postavou a průvodkyní filmu je novinářka Saša Uhlová?

Investigativní práce donutí Sašu na několik měsíců opustit své malé děti, manžela a nevléčitelně nemocného otce. Její otec Petr Uhl, novinář, lidskoprávní aktivista a mluvčí Charty 77, Sašu povzbuzuje, aby navzdory okolnostem odjela, protože etický aspekt jejího poslání je tak silný, že si zaslouží osobní oběť. Saša se vydává na svou misi a všímá si, že v západní Evropě jsou v podobné situaci statisíce sezónních dělníků a dělnic. I ony se nemohou postarat o vlastní děti a nemocné rodiče, i ony pracují v evropských sweatshopech a spí na prkenných postelích v přeplněných ubytovnách. Saša tak poukazuje na paradox: lidé opouštějí své nemocné rodiče, aby se starali o nemocné rodiče jiných, kteří jsou příliš zaneprázdněni vlastní prací a nemohou se o ně starat sami.

